

YEDI İKLİM

Kültür
Sanat

Medeniyet
Edebiyat

Sayı 348
Mart 2019

Yedi İklim

Durumalışlar

Herman Hesse

Anneme ve Babama Mektup

Mustafa Cemil Efe • **Ahmet Yücel** • Nurettin Durman • **Osman Serhat** • Yasin Doğru • **Hatice Çay** • Şakir Kurtulmuş • **Hüseyin Alemdar** • Ali Sali • **Mehmet Aycı** • Sulhi Ceylan • **Abdurrahman Ekinci** • Mehmet Tepe • **Metin Kaplan** • Muhammed Enis Özel • **Hasan Aycın** • Ali Haydar Haksal • **Osman Koca** • İsmail Demirel • **Gloria Fuartes** • John Collier • **Özden Aydın** • Aykağan Yüce • **Abdullah Yalın Karadağ** • Hikmet Dünder • **M. Sait Aktaş** • Yusuf Bahadır Çevirgen • **Uğurcan Güler** • İbrahim Güleroğlu • **Emin Önder** • Emre Erbay • **Ümit Çiçekli** • Eren Buğdaycı • **Özgül Yaşar** • Ayşe Altıntaş • **Osman Arı** • Fatma Nur Şeyda Aksakal • **Zehra Eser** • Zeynep Seyyah Ak • **Uğur Cumaoğlu** • İbrahim Eyibilir • **Olgun Keser** • Zeynep Yıldırım • **Salih Ceyhan** • Funda Özsoy E.

ISSN 1301-000X

9 771301 000396

63

“Ahlat Ağacı” ya da Anadolu Ağacı

Bu bir sinema eleştiri yazısı değildir diye başlamak yazının sorumluluğundan kaçmak gibi algılanabilir diye düşünüyorum. Ortanın üstünde iyi bir sinema izleyicisiyim ancak bir film kritiği yapacak yetkinliğe de sahip değilim. Daha önce (2015-Mayıs) Yedi İklim'de "Taşrada Bir Yerli: Ahmet Uluçay" adlı bir yazı kaleme aldım. O yazı; bir kitaptan yola çıkarak herkese ilham verecek hayatı, okura işaret etmekte. Bu yazı da benzer duygulardan yola çıkılarak kaleme alınıyor.

Geçtiğimiz haziran ayında gösterime giren,

yönetmenliğini Nuri Bilge Ceylan'ın yaptığı Ahlat Ağacı, bir çok yönüyle kayda değer bir sanat olayıdır. Filmin hem adı hem de kahramanları, bir kitap ve yazarı etrafında şekillenmektedir, bu yönüyle de bir edebiyat dergisine konu olması gerektiğini düşünüyorum. Salonlarda gösterilmesinin üzerinden altı ay geçmiş bir film hakkında sinema dergileri, ilgili televizyon programları her yönüyle eleştiri, değerlendirme programları yaptıkları düşünülebilir. Siz de sosyal medya aracılığıyla bunların birçoğuna ulaşabilirsiniz. Bir edebiyatsever, bir hikâyeci olarak bana dokunan, değinilmediğini düşündüğüm yönlerini vurgulamak istiyorum.

Daha çok seyirciye ulaşip para kazanmayı amaçlayan (endüstriyel sinema) bir film gibi kendisini doksan dakika ile yüz yirmi dakika arasına sıkıştırmamış bir film; tam olarak üç saat sekiz dakika... Bir film için oldukça uzun olduğunu düşünüyorsunuz, bu düşünce filmi izledikten sonra tamamen değişiyor. Bu değişim, filmi sanat yapan önemli özelliklerden biri; zira filmden sonra sizde birçok değişiklik yapıyor. İlk yaptığı değişiklik, bu sürenin daha da uzatılabileceğidir.

Roman tadı veren bu görsel şölenin her karesinin böyle özel olmasında, aynı zamanda iyi bir fotoğrafçı olan yönetmen Nuri Bilge Ceylan ve onunla dördüncü filmini yapan görüntü yönetmeni Gökhan Tiryaki'nin birbirini çok iyi anlayan uyumunun etkisi var. Bu görsel şölende her izleyici kendine ait bir görüntü bulabilir. Beni bulan görüntü; Sinan Karasu karakterinin ilçedeki kum tüccarından destek istemeye gittiği sahnede içime düştü. Üniversite yılları; bir edebiyat dergisi çıkarmanın sancısıyla kıvranırken o yıllarda çıkan "kitap-lık" dergisi bana müthiş bir fikir verdi. Bir bankanın desteğini alarak çıkıyordu. Bir başka banka kaliteli yayıncılık yapıyordu. Pekâlâ, ben de bu düşünceden yola çıkarak destek isteyebilirdim. Arkadaşımdan ödünç aldığım takım elbiseyle iki dirhem bir çekirdek kendimi bu İslami(!) görünümlü bankanın yatırım danışmanının odasına attım. Sonradan beni bir firma temsilcisi falan sandığımı anladım. Benden önceki müşterisiyle görüşmesini keserek beni gayet saygılı bir şekilde biraz bekleteceğini ifade eden yüzü, neredeyse yalvarıyordu. Benim yüzümde yirmi iki yaşın saflığı, ergenlik karışmış, dünyayı kurtaran adam olmasa da yazılarıyla edebiyat dünyasını kurtaracak yazarın, lütfedilmiş

ısmarlama tebessümü, bacak bacak üstüne atıp elim çenemde görüşmenin bitmesini lütfen bekliyorum. Bana sıra geldiğinde bazı bankaların kültür sanat dünyasına verdiği katkıdan bahisle yukarıda bahsettiğim dergi ve yayınları örnek verdim. Sözü çıkarmak istediğim dergiye getirmeye çalışırken, adamın konuşmanın başından sonuna doğru yüzündeki ifade değişikliği tam dokuz Oscarlıktı. Tıpkı Sinan Karasu karşısında kum tüccarının tüm aşağılık kompleksini dökmesi gibi... "bizim" hikâyemizin üstünden geçiyordu. Benzer bir bozgunu ilçenin belediye başkanı karşısında da yaşıyor yazarımız. "Ahlat Ağacı" nı bir şekilde bastırıyor Sinan, nasıl kısmının cevabını filme bırakarak yakalandığım (yakalandığımız) kareye geri döneyim. Bizim taşramızda benzeri mahcubiyetlerin onlarcası yaşanırken adamın biri bunu en yalın haliyle dünyaya, hayranlık uyandıracak bir şekilde anlatması; alkışlanmayı, anlaşılmayı hakketmesi bir yana sanatın hangi türünde olursa olsun yerli kalarak nasıl evrensel olunur konulu bir ders niteliğinde.

Benim ders niteliği demem tabii ki kişisel bir bakış: Film geçmişinde sekiz seçkin film bırakan Nuri Bilge Ceylan'ın ödülsüz filmi "Ahlat Ağacı" (umarım Oscar alır...) hakkında çok farklı eleştiriler okumak mümkün. Bir kitabı isim ve konu olarak seçmesi, akışın bir roman tadında ilerlemesi, kurgu ve katekterler hakkında okur-izleyiciye bazı ip uçları vermeyi zorunlu kılıyor. Doğulu ve batılı izleyici farklı yönleriyle etkileyen "kuyu" imgesiyle başlayan filmde; üniversiteyi bitirip kasabasına dönen Sinan Karasu, işsizdir ve bastırmayı hayal ettiği (deneme olduğunu düşündüğümüz) bir kitabı vardır. Agresif, ukala ve hırçın bir karakterdir. Sinan'ın babası İdris Karasu; emekliliğine az kalmış sınıf öğretmeni, at yarışına olan ilgisi sebebiyle hem parasını hem de itibarını kaybetmiş görünmektedir. Bu bakış dışarıdan insanların ona bakarak düşündükleridir. İdris, bu düşüncelerin hiç birine aldırılmaz, bir an önce emekli olup köydeki bahçede kuyudan su çıkarmayı ve hayvancılık yapmayı hayal etmektedir. Nuri Bilge Ceylan'ın diğer filmlerinde de eleştiri konusu olan kadın karakterlerin edilgen ve entelektüel olarak yetersiz olmaları bu filmde de ortaya çıktığı söylenebilir. Evin hanımı ve kızı bu anlamda daha geride duruyorlar. Filmin asıl kahramanı baba rolündeki İdris'tir dense yeridir. Babalar ve oğullarına dair yerli bir anlatım cümlesi, bu filmi özetlemese de hakkında bir fikir verebilir.

Türkiye'nin Tarkovsky'si, Cannes Film Festivali'nin bol ödüllü yönetmeni, fotoğrafçı vb birçok tanımlamayı üzerinde toplayan Nuri Bilge Ceylan, Ahlat Ağacı'nda, önceki filmlerinde olduğu gibi Rus Edebiyatı'ndan direkt alıntılar yapmakta, tablo tadında görüntüler sunmakta ancak bu filmde diğer filmlerinden farklı olarak hikaye hepsinin önünde yer almaktadır. Kuyuda başlayan film, kuyuda seyircinin suratına bir tokat gibi inen "gerçek" bir sonla bitiyor. Bu çoklu son, filmde sonra okur-izleyicinin içinde başlayan yeni filmlerin habercisi oluyor.

Hafız dedenin torunu Sinan'ın, imamlarla geçen diyalogunun olduğu sahne, taşranın meşhur yazarı ile aralarında geçen tartışma ve filmin tamamına yayılan baba-oğul çatışması, üzerine çokça konuşulup yazılacak bölümler. İlgilisi için yeni ufuklar açacak, ilham verecek güzel bir hikâye, yeniden kurulup yeniden bozulan yeniden yazılan bir hikâye...

İbrahim Eyibilir